Anul II. Nr. 3

Februarie 1952

Ad me currendum est
in omni judicio
(De Imitatione Christi.
Lib. III. Cap. 46)

ÎNDREPTAR

FOAIE PENTRU GÂND ȘI FAPTĂ CREȘTINEASCĂ

„AMBASADORII ȚĂRII"

de FLAVIU POPAN

In localitatea Zoeterwoode bij Leiden din Olanda a avut loc, la sfârșitul lunii Decembrie, căsătoria religioasă a unui medic român cu o tânără olandeză, absolventă a facultății de medicină. Se cunoscuseră cu vreo trei ani înainte, cu ocazia unui congres internațional ținut la Paris, unde doctorul român era apreciat în mai multe cercuri studențești, fiind, printe altele, animatorul „Echipei de acțiune catolică a țărilor de dincolo de Cortina de fer". Un profesor slovac, care lucrează la Radio Free Europe din München — fost președinte al acestei echipe —, își reamintește cu drag de întrunirile, de pe rue Ribera între studenții refugiați, care, după ce discutau în comun problemele lor și ale țărilor asuprite, intrau în capela căminului românesc să recite împreună rozarul. Nimeni — nici chiar studenții unguri — nu s'au opus ca aceste adunări să aibă loc într'o casă românească. Nicolae Pop știa să întrețină o înaltă atmosferă de simpatie creștinească, peste orice divergențe de altă natură.

La căsătoria sa din Olanda au ținut să ia cuvântul, între alții, primarul din loc, superiorul mănăstirii în care s'a făcut nunta, parohul din localitate, preotul studenților din Leiden, parohul din Anvers, unde făcuse medicina colonială și un alt preot entuziast din Louvain, care ținuse în Belgia o serie de conferințe cu mare răsunet despre România, în urma prieteniei care-l legase de tânărul medic român. Pe lângă caldele cuvinte de circumstanță, în toate cuvântările a fost subliniat cu insistență un motiv comun: fiecare orator a ținut să-l salute pe mire ca pe un vrednic ambasador al țării sale. In ziua aceea, puținii Românii care au luat parte la sărbătoare s'au simțit mândri de țara lor.

Fără îndoială, investitura de „ambasador" a venit dela străinii care ne apreciază țara după valoarea omului în sine, nu după criteriile cu care suntem, poate, obișnuiți. Căci medicul român n'a făcut în viața lui școală de diplomație sau politică de cafenea, n'a complotat și n'a urzit planuri, nu și-a bătut revoltat și patriotic pieptul, n'a pus țara la cale în lungi și inconcludente discuții, n'a dat dovezi că pășește cu „credință" pe „linia neamului", vorbind înflăcărat de „ideea națională". N-a avut nici un merit pe acest teren. Ci s'a împărtășit de 17 ani aproape în fiecare zi la Sfânta Slujbă și — ca fiu de preot transilvănean de pe vremuri — și-a împlinit cu tenacitate datoria profesională, prin care s'a impus personal și a făcut cunoscută altora țara. Acasă fusese președintele studenților universitari uniți (Astru), pe vremea când episcopul Ion Suciu (mort în închisoare) întreținea entuziasmul multor intelectuali din capitală prin cuvântările sale îndrăznețe și răspicate împotriva bolșevicilor proaspăt veniți. In străinătate a reprezentat țara liberă la mai multe congrese internaționale, fiind printe puținii intelectuali care au trăit integral vieața creștinească.

La o lună după cununie noii căsătoriți s'au îmbarcat la Rotterdam pe un vapor care-i ducea la capătul lumii, în Indonesia, unde plănuiseră mai demult să desfășoare activitatea medicală și creștinească, în favorul băștinașilor încă neîncreștinați. Nu este vorbă, deci, de un simplu fapt de emigrare la ordinea zilei, ci de împlinirea unei misiuni.

Aci s'ar putea deschide o problemă, care trece peste faptul mărunt de cronică și angajează principiile călăuzitoare ale vieții românești. Desprinderea mai îndelungată a unui profesionist din comunitatea românească, așa cum se prezintă ea astăzi peste hotare, pentru a se dedica unei activități care corespunde posibilităților sale și-l realizează ca om, poate fi socotită o pierdere sau un câștig pentru țară? N'ar fi fost mai potrivit să rămână undeva, mai aproape, într'unul din orașele în care colonia românească e mai numeroasă? Deslegarea acestei probleme depinde, în bună parte, de răspunsul pe care vrem să-l dăm următoarei întrebări: De ce vom avea nevoie, mâine, pentru reconstruirea țării? Ne vor folosi, în primul rând, vechile planuri și discuții lăsate întotdeauna în suspensie, intrigile și combinațiile mărunte care se schimbă dela o zi la alta, ori încercările de organizare și reorganizare, legate mai mult de un interes personal decât de o stare de fapt? Se pare că pe mulți oameni de frunte și de bună credință din emigranță i-au intoxicat și i-au stors sufletește aceste frecări continui în cercuri vițioase, din care n'au avut tăria să iasă, mai mult decât insurmontabilele greutăți materiale prin care au trecut în ultimii ani. In fața acestei situații, am fi înclinați să credem, de pildă, că „linia neamului" nu se trasează printr'o geometrie de planuri și de cuvinte, pe ori cât de frumoase ipoteze ar fi bazate, ci prin adunarea oameni-

continuare în pag. 4

„Biserica" și originea Creștinismului nostru

de D. ST. MARIN

Păr. Fr. Tailliez, cunoscutul prieten al Românilor, a trasat, în „Îndreptar" cu măestrie și competință, un istoric al Bisericii noastre, punând în evidență originea latină a Creștinismului în Dacia. „Un popor născut creștin" spune cuprinzător și pregnant titlul; cu alte cuvinte, **națiunea** și **creștinismul** fură indisolubil asociate, chiar dintru început, în **latinitatea** atât a uneia cât și a celuilalt. Circumstanțele istorice ca și data precisă a nașterii neamului nostru sunt în deobște prea cunoscute, pentru a mai fi nevoie de o revenire asupra lor fie și în scop de vulgarizare. Este mai greu însă a determina data „nașterii" spirituale, adică a creștinării noastre, deși se poate admite că ea a început odată cu formarea poporului român. E drept că, întocmai ca orice fapt spiritual, încreștinarea unui popor nu poate fi stabilită decât ideal la o dată precisă, deoarece e foarte probabil ca ea să se întindă, în concret, dealungul unei întregi perioade de timp, mai lungi sau mai scurte, după împrejurări. E de subliniat deasemenea faptul că, pentru primele veacuri, creștinii se arătau mai puțin înclinați a manifesta prin semne exterioare, prin monumente materiale adică, sentimentul lor religios. Așa se face că și la noi monumentele creștine lipsesc pentru secolele II și III, cum a arătat-o altădată C. Daicoviciu [1]). Atunci va trebui să afirmăm că în adevăr n'am avut creștinismul decât din perioada postconstantiniană? Nu credem că se poate trage o astfel de concluzie.

Intr'adevăr, în lipsa altor isvoare materiale, avem totuși la îndemână pe cele spirituale păstrate credincios în faldurile cele mai tainice ale limbii; în comoara lingvistică a fiecărui popor se află înscrise cu cea mai mare nepărtinire și exactitate toate amănuntele istoriei naționale. Numai că pentru manevrarea unor isvoare de atare natură este nevoie de mâini deosebit de dibace și pline de grije pentru Adevărul istoric, ceace nu totdeauna e cu putință de găsit . . .

In cele ce urmează înțelegem să ne referim la un singur caz lingvistic, care însă ni se pare deosebit de semnificativ pentru datarea creștinismului nostru. Oricum ar fi, el ni se pare că desvălue clar existența unei **realități creștine** dejà **organizate** înainte de secolul IV, dată la care se admite în genere propagarea creștinismului la N. de Dunăre [2]). Este vorba de termenul „biserică" întrebuințat în limba noastră, fie pentru a desemna „comunitatea creștină", fie „locașul", unde ea se întrunește. Cum se știe, el derivă din cuvântul latin **basilica**, asimilat de timpuriu din limba greacă [3]). In fața derivaților din **basilica**, avem în limbile romanice descendenții termenului ulterior de origine greacă ecclesia [4]).

Se pune întrebarea: cum se face că s'a ajuns la o astfel de distribuire geografică a descendenților acestor doi termeni? Cum se face, anume, că, pe când celelalte limbi neo-latine au recurs la un termen mai recent de origine greacă **ecclesia**, limba română în schimb a conservat termenul mai vechiu **basilica**? Și aceasta, în mod așa de (aparent) capricios, deoarece pare împotriva oricărei așteptări, limba română fiind, prin poziția sa geografică, mai apropiată de aria greacă, pe când celelalte limbi romanice se află mai degrabă deplasate spre Occidentul latin, îndepărtându-se, deci, tot mai mult de aria lingvistică greacă.

Fenomenul a fost explicat în cadrul geografiei lingvistice, întemeiată de J. Gilliéron și schematizată în unele norme de M. Bartoli (și acesta din urmă mare amic al Românilor). Și anume s'a observat în genere că **ariile laterale** conservă de obiceiu faze lingvistice mai vechi. Aplicând acest principiu la limba română, M. Bartoli ajungea la concluzia că limba română, este în multe privințe mai conservatoare decât oricare altă limbă romanică. Intre exemplele citate de M. Bartoli se află și cazul amintit de noi **basilica-ecclesia**, care este pus în suficientă lumină. Intr'adevăr, în studiul său **La spiccata individualità della lingua romena** [5]). M. Bartoli precizează că: „Faza **basilica** se citește în inscripțiile cele mai vechi creștine din întreaga lume de limbă latină . . . Mai târziu, inovația **ecclesia** s'a răspândit din Africa proconsulară și a ajuns pe celelalte țărmuri ale Mediteranei latine. Faza **basilica** s'a păstrat în ariile externe cornișei [6]), adică în ariile continentale, mai îndelung decât în ariile mediteraniene, și se păstrează și astăzi în România și în Grigioni".

In ce privește data însăși a biruinței termenului **ecclesia** față de **basilica** în toate ținuturile de pe aria centrală și apuseană, s'a stabilit că ea este sec. V. [7]). Acest fapt ne pune în situația de a încerca să suggerăm și explicația neexistenții descendenților lui **ecclesia** în limba română: într'adevăr, cam pe acea vreme între Dacia romanizată și restul **Românlei** se interpun unele grupuri slave, care servesc oarecum ca strat impermeabil ce nu lasă a trece și în Dacia, rămasă izolată, termenul **ecclesia** inovat de către centru.

Concluzia ni se pare cât se poate de limpede: termenul **biserică** desvălue o realitate creștină daco-romană anterioară instăpânirii termenului **ecclesia** iradiat dela centrul latinității. Lucrurile nu sunt destul de simple, dar în liniile esențiale afirmația de mai sus poate fi enunțată cu toată siguranța. Desigur că în Dacia termenul **basilica**, cu accepția sa de „edificiu public" a început prin a fi întrebuințat în primul rând în **Scithia Minor** (Dobrogea), înainte chiar de cucerirea Daciei. La ivirea creștinismului, cu schimbarea destinației locașului însuși, termenul **basilica** a fost întrebuințat exclusiv pentru edificiile de reuniune ale nouei religii. In orice caz n'a putut fi nici cea mai mică soluție de continuitate în evoluția termenului **basilica** spre descendentul său **biserică**.

S'ar părea că oarecare dificultate ar fi pentru explicarea coexistenții sensului de „comunitate creștină", alături de acela de „locaș de închinare", care trebue să-i fi fost propriu. S'ar putea însă ca sensul prim să i se fi adăugat în urma unei evoluții semantice normale (vezi de pildă procesul invers dela **conventus** „adunare" la înțelesul de „mânăstire" în ital., fr.). Dar

continuarea în pag. 3

Invierea lui Lazăr, gravură în lemn, de Ioanichie monahul, **Triodion**, Buzău, 1700.

VISAGES DE LA ROUMANIE. ANCIENNE ET CONTEMPORAINE

par MARYA KASTERSKA

Lorsqu'on sort par un matin de printemps dans un champ ou dans une prairie, on est absolument ébloui par l'éclat de la rosée qui couvre encore les herbes et les plantes. Chaque goutte de rosée porte en elle une minuscule image du soleil, mais aucun de ces visages du soleil n'a la même forme ni la même nuance. Pourtant chacun d'eux est une parcelle, un atome, si vous voulez, du vrai visage du soleil, reflété dans ce miroir si exigu, dans chacun d'eux il y a quelque chose du grand et beau soleil.

De même lorsqu'on considère autour de soi et à travers les siècles leshommes et les monuments historiques de toutes sortes d'un pays, on trouve dans chacun d'eux un des visages de ce pays, soit ancien, soit récent, soit contemporain que ce miroir reflète tel qu'il l'a saisi. Avec cette différence que les miroirs humains fixent leur image et la gardent à jamais.

De ces visages de la Roumanie, plus proches et plus lointains, je voudrais évoquer ici quelques-uns qui m'ont paru particulièrement caractéristiques. Ce sort tantôt une silhouette d'un homme de lettres ou d'un savant, tantôt une peinture murale dans une vieille „biserica", tantôt un vieux tombeau à moitié oublié, tantôt une petite église transylvaine, une vieille rue, un coin d'un parc. Tout cela ce sont les visages de la Roumanie et il y en a tant d'autres que je ne connais pas, que je n'ai jamais vus . . .

Cependant cela peut paraître un peu hardi et étrange qu'une étrangère qui a vécu à peine quelques années en Roumanie, parle des visages de ce pays et même ose en parler aux Roumains. Oui, n'est-ce-pas? Eh bien, c'est pourtant très naturel. Déjà Rudyard Kippling a dit aux Anglais: „Que peut savoir de l'Angleterre un Anglais qui ne connaît que l'Angleterre?". Dieu merci, cela s'applique fort peu aux Roumains qui souvent ont beaucoup voyagé et ne manquent pas de points de comparaison. Mais un étrager ou une étrangère cultivée qui ne nourrit aucun sentiment hostile pour un pays où elle arrive, regarde tout avec des yeux neufs et aperçoit mille détails qui ne frappent nullement un homme de ce pays. Car chaque province même a se manière assez exclusive de considérer les gens, les choses et les événements. Je me rappelle à ce propos d'une de mes visites à Valeni-de-Munte. Le prof. Jorga m'a emmenée voir une sorte de petit musée que se trouvait dans une minuscule „biserica" vétuste et renfermait une grande quantité d'anciens tableaux et sculptures. Il y avait entre autres une très curieuse collection d'images du Christ, peintes par des artistes locaux de différentes provinces roumaines. Je me souviens d'un Christ moldave, aux longs cheveux blonds, aux grands yeux bleus, rêveurs et pensifs, qui ressemblait à un pâtre ou à un poète. Le Christ valaque avait une figure énergique d'un guerrier ou d'un seigneur fort vaillant. Le Christ transylvain joignait à la calme douceur une expression de tenacité et de courage qui dominait son visage. Mais il y avait aussi un Christ . . . tzigane . . . et celui-ci était tout à fait original. Il avait des cheveux noirs comme l'aile de corbeau, le teint basané, des yeux noirs ardents et qui louchaient un peu. L'expression de son visage était inénarrable: il y avait de l'ironie, de la bonhomie, de l'astuce . . . et que sais-je encore!

continuare în pag. 4

PSALMUL 26

I

Domnul este lumina și mântuirea mea:
de cine mă voiu teme?
Domnul este apărarea vieții mele:
înaintea cui voiu tremura?

Când cei răi năvălesc asupra mea
ca să mă sfâșie
— asupritorii și dușmanii mei —
se poticnesc și cad.

O întreagă oștire de-mi va sta împotrivă,
inima mea nu se va teme.
Războiu de se va ridica împotriva mea,
eu tot voiu fi încrezător.

Un singur lucru îl rog pe Domnul;
aceasta o cer dela el:
să locuesc în casa Domnului,
zilele vieții mele, toate,
ca să mă bucur de dulceața feții Domnului
și templul lui să-l contemplu.

Căci în cortul său mă va ascunde
în ziua cea rea,
în tainița tabernacolului său mă va dosi;
mă va ridica pe stâncă.

Și acum capul meu se ridică
peste dușmanii care mă înconjoară,
Și în tabernacolul lui voiu aduce, jertfe de bucurie
Cânta-voiu Domnului și voiu psalmodia lui.

II

Doamne, auzi glasul cu care strig,
milostiv fii mie și mă ascultă!
Inima mea ție-ți vorbește,
privirea mea pe tine te caută;
fața ta, Doamne, o caut.

Nu-ți ascunde de mine fața,
pe servul tău nu-l arunca dela tine cu mânie.

Ajutorul meu ești tu,
nu mă lepăda,
nici nu mă părăsi,
Dumnezeulue, mântuitorul meu!

chiar dacă tatăl și muma mea
m'ar părăsi,
Domnul mă va primi.

Invață-mă, Doamne, calea ta
și împotriva vrăjmașilor mei
pe drum neted mă condu!

Nu mă lăsa pradă poftei dușmanilor mei,
căci s'au ridicat împotriva mea
mărturii mincinoase
și oameni care duhnesc mânie.

Cred că voiu avea parte să văd
harurile Domnului
în pământul celor vii!

Așteaptă-l pe Domnul, fii tare,
îmbărbătează-ți inima, —

așteaptă-l pe Domnul!

(Traducere de **Octavian Bârlea** și **George Racoveanu**, după LIBER PSALMORUM. Nova e textibus primigeniis interpretatio latina cum notis criticis et exegeticis. Roma 1945).

Au apărut:

ARON COTRUȘ, **Drumuri prin furtună poezii,** Atelierele Rivadeneyra, Madrid, 1951. 105 p.

EM. VASILIU-CLUJ, **Caveant consules,** Colecția „Ideea Națională. Freising 1952. 40 p.

În editura **„Cartea Pribegiei"**:

MIRCEA ELIADE, **Iphigenia.** Teatru. Valle Hermoso, 1951. 170 p.

STEFAN BACIU, **Analiza cuvântului dor.** Poeme. Valle. Hermoso, 1951. 195 p. (La multiplicator).

*

EPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ din **America,** CALENDARUL SOLIA 1952, publicat pentru Românii din America și din toată lumea. Cleveland, Ohio. 180 p. Colaborări: Virginia Cotruș, Aron Cotruș, D. C. Amzăr, Viorel D. Trifa, ș. a.

CALENDARUL BISERICII CATOLICE ROMÂNE DIN STATELE UNITE. **Anul 1952.** Fotografii. Articole în limba română și engleză despre Biserica unită din Statele Unite și România. Cleveland. 145 p.

COTRUȘ, TRUBADUR SPANIOL

POETUL MAJESTĂȚII CREATOARE AFLĂ ÎN MONTSERRAT VATRA IDEALĂ A PROPRIEI FIINȚE

de **PETRU IROAIE**

La cea de-a 60-a aniversare a sa din încețoșatul mâhnit surghiun al anului 1951, Aron Cotruș — epocal rapsod civil, social, politic și patriotic, cum e cunoscut, poet al majestății creatore dela frunte încoronată ori căpetenie de răscoale sau de cugetare și simțire, până la anonimul țăran Pătru Opincă ori minier Ion Ciurea — se prezintă în deplină surprinzătoare evoluție cu volumul **Drumuri prin furtună,** și ca poet de-a doua oară cu castilianele-i **Poemas,** apreciate ca adevărată revelație de critica spaniolă; an de culminantă însemnătate pentru literatura română. E întâia dată când poezia noastră se află în fața unui asemenea eveniment. În secolul al XVI-lea, Nicolaus Olahus era numai elegiac latin, iar latina limba strămoșilor; Petru Cercel Vodă: imnolog italian; Antioh Cantemir din suta a XVIII-a: liric rus și francez; mai recent, Anna Brancovan (Anna de Noailles, 1876-1933), numai de limbă franceză. Necontând prozatorii a căror frază nu pretinde înstrunări de zboruri parnasiene (deosebit interes stilistic ne prezentând până acum vreunul din ai noștri), recunoști că chiar avânturile italiene, paralele cu cele moldave, ale lui Gheorghe Asachi sânt departe de-a atinge gloria Olimpului, ca atâtea alte stihuri de mari poeți ai limbii noastre, fără ecouri în literatura adoptivă. Bilingvismul poetic e o problemă capitală menită să rezolve unele chestiuni ale esteticei generale, căci, la urma urmelor, din punct de vedere liric, o spune cu aplomb și pe bună dreptate Benedetto Croce, poetul adevărat se exprimă nu numai în propriul grai, dar, și mai particular, în regionalu-i idiom, dialect, creația estetică identificându-se cu cea lingvistică. Și totuși omenimea cunoaște importanți poeți biligvi și observi că chiar scriitorii regionali se concep ca dintr'o a doua limbă, când își potrivesc expresia idiomatică după cea clasică literară, caz ilustrat artistic de stilistul Creangă, la care, de nu e vorba tocmai de altă sensibilizare lingvistică, întâlnești caracteristica convertire a regionalismului în valoare universală. Problema aparține comunicativității artei și-și cere rezolvarea în cadru sociologic.

Poet social, până acum numai de orizonturi valahe (sub care aspect nu intră realizarea-i estetică de netăgăduită originalitate și adânc timbru universal), apoi de lărgimi latine și deci universale și chiar cosmice (întrucât latinitatea coincide cu mersul și caracterul rațiunii, simțirii și orientării omenimii în colocviu cu natura și divinul) cu acea evocare a **Romei demiurgice** și a **Romelor nevăzute din noi,** care promovează omenia și civilizația (Roma identificându-se cu aspirația înspre supremul bine și frumos), Cotruș se elaborează ca un bob de grâu într'o intuiție tot mai fină și mai delicată a purității menită să atingă punctul arhimedic de razim, voința de care ascultă muntele, cuvântul devenit cuget și faptă prin care se urzesc sau destramă existențele. Spaniola cu universalitatea-i intercontinentală, cu melodioasele-i bogate accente și unele apropieri de română, cu imperiul său literar și cultural. cu energica-i sensibilitate colcăitoare, se prezintă ca țintă supremă a romanității cotrușiene în căutarea unui sens absolut, idealul de comunicație artistică, cu care, bineînțeles, nu se poate confunda idealu-i creator mereu înrădăcinat în stâncos paticularism familiar și chiar individualist. Specific în românește, el, și'n noile cuprinsuri glotologice, se orientează spre specific: spaniolitatea, atât de subtil discutată de spanioli. „De netăgăduit este importanța ce-o are pentru literele noastre singurateca și aproape exotica experiență de adopție spaniolă a verbului poetic al lui Cotruș", glăsuiește stilistul Francisco Maldonado de Guevara în impunătoarea revistă **Escorial** (1949), prezentând ciclul montserratian al rapsodului. Iar cuvântul măsurat al umanistului modern Eugenio d'Ors, în una din cele mai noi meditate glosse ale sale, sub titlul **Limbi vii** (în ziarul „Arriba" din 8 Mai, 1948), întreținându-se asupra scriitorilor de limbă maternă străină creatori de reale opere poetice în engleză și franceză, remarcă: „Se prea poate ca și unii dintre noi să se căiască de-a fi știricit cu nepăsare că românul Aron Cotruș s'ar fi convertit de cu rând în poet spaniol. Am citit din pana sa un poem despre Montserrat de cea mai înaltă inspirație și neîncâlcit la vers. Spre a-i lărgi aprecierea, m'am îndemnat a pune acest poem în mânile călugărilor. Și numai eu știu cu ce mulțumire au primit ei darul . . ." Metoda lui D'Ors e tot ce se poate mai experimental și umanistic în materie de critică estetică, clasic criteriu, în vază și la antici și, ce-i drept, limitativ și circumspect de interpretare, sigur însă pentru verificarea resonanțelor marilor creații în gustul și interesul altora, chiar dacă scriitorul ar fi **auctor paucis lectoribus,** cunoscută fiind vraja insinuantă a vorbelor înaripate. Sociologic, metoda se extinde asupra ecourilor avute în presă. Tot în această linie, recent, în ziarul **Va** (19 Dec. 1951), criticul Bartolomé Mostaza constată: „Pe cât de rebel i-ar fi idiomul castelan lui Aron Cotruș, dânsul îl domesticește pe neînșeuate, ca bunii îmblânzitori de cai, și-și așază povara în spinarea neînchingată, apucându-i cu mâna neîncordată coama mai puțin pieptănată a lexicului." Astfel, prin Cotruș, limba și critica spaniolă, depășind interesul lingvistic și cultural, devin o necesitate literară pentru noi. Tangențial cunoscută de români, ca, bunăoară, prin traducerea indirectă, din limba latină, făcută de Nicolae Costin a **Cărții de aur** (sub titlul Ceasornicul Domnilor) a lui Antonio de Guevara (poate un strămoș al actualului critic a poeziei cotrușiene), cum arătase Cartojan, cu bardul actualelor noastre răstriști, poezia spaniolă ni se deschide ca una din marile determinante ale prezentului și viitorului.

Neliniștit, abătut, cu fruntea grea de soarta nestatornică a patriei, totuși cu aripi în pasu-i de piatră și cu aramă în glas, Cotruș își face intrarea în literatura iberică. Crainic diplomatic al României, el a expus cu pricepere, sincer și călduros sensul nostru latin și uman și'n Polonia și Italia. Poate că nici circumstanțele nu i-au îngăduit să se simtă în mai completă misiune ca în Spania, unde Cayetano Aparico i-a tradus operele **Peste prăpăstii de potrivnicie** (ed. 1941 și 1944), **Rapsodie valahă** (1944) și **Printre oameni în mers** (1945) și unde s'a aflat atât de acasă, încât singur s'a identificat cu destinul spaniol, apropiindu-l de cel românesc, prin acea punte de legătură castiliano-transilvană constituită de semnificativa **Rapsodia ibérica** (1946), dar și mai mult, iberizându-se într'atât, că nu s'a mai limitat să-și interpreteze arta în limba adoptivă, ci a turnat-o de-a dreptul în spaniolește **(Montserrat,** 1949 și 1951), lărgind și sporind spiritualitatea intercontinentală castiliană; tristețe și bucurie de exilat, victorie de artist și de conștiință, cărora le erau insuficiente mijloacele expresive românești.

Rapsodia ibérica (1946), îmbrățișând extremitățile lumii romanice, observase acum în tratarea-i monografică **(Aron Cotruș, rapsoda de la latinidad,** Palma de Mallorca, 1946), Francesco Sureda Blanes, acest poem simfonic, încarcă opera autorului de largă semnificație cla-

continuare în pag. 3

ȚARĂ

de **AL. GREGORIAN**

Octomvrie. La noi se ară pădinile
Și Dumnezeu așează rodul în țară.
Visez numai pluguri în fiece seară,
Îngeri în opinci și fete arse de soare.
Marea se face bărăgan de porumburi:
Ciete de aur în valuri unduitoare.
Aud sudălmi și, greu, păcănitul de care
Și prin braniști de cer, uitați în pripoarne,
Visez boii mei albi cu lună nouă'n coarne.
Și Zăvodul Pământului care tot latră
Așa, a om rău, a hoți, îl văd aevea și nu-i.

Doamne, ce mari crescură boii mei de piatră
Prin nopțile adânci ale pământului!
Crescură cât munții într'un an, într'o vară.
Par'că mai ieri îi înjugai întâia oară.
Ce frumos, ce țeapăn se înnodau în resteu
Urcând, pe sub albastre bolțile raiului,
Suiam cu ei în poenile lui Dumnezeu!
(Eram cu Carul Mic, eram cu Carul Mare?).
Și chiuind treceam prin vaduri de lumină
Și îngerii se minunau și din Grădină
Le aduceau brațe de stele și-i mângâiau
Ca taica. Le ziceau: „boi cuminți, boi buni,
Boi mari! . . . și boii mei, îngenunchiați, mugeau.

Țară, țară, te visez în fiecare seară!

Veneția, 1944

DOINA 1950

Dela Nistru pân' la Tisa . . .

Eminescu, Slava Ta,
Tu 'n mormânt nu mai visa:
Lasă fericiților
Lira 'ndrăgostiților;
Lira ta să sângere
De a Țării plângere,
Viersul tău să clocote
De-ale Țării hohote,
Glasul tău să buciume
Ale Țării sbuciume!
Codrul, fratele, să-ți poarte
Geamătul de dor și moarte
Și să-l ducă mai departe
Dunării, Carpaților,
Neamurilor, fraților,
Că aici, la Marea Mare,
Este-un neam latin ce moare
Sub puhoaiele barbare . . .
De al nostru crunt aman
Îndura-se-va Traian:
Hoardele spre-a izgoni,
De năprasnă va stârni
Împotriva Hunilor
Fala Legiunilor.
Împotriva Rusului
Armia Apusului.
Litelor Kremlinului.
Trăsnetul seninului!
Stepelor Rusiilor,
Crivățul pustiilor!
Clicei trădătorilor,
Pacea închisorilor
Și-a spânzurătorilor!

. . . Dela Nistru pân' la Mare
Fug Muscalii de-a călare,
Din Boian la Vatra Dornii
Curățim de-omidă cornii,
Dela Mare la Hotin
Iară-i pace și senin . . .
Și 'n eterna Românie,
Pe meleagurile-antice
Ale Daciei Ferice,
Fericirea reînvie! . . .

VICTOR BUESCU

PICTORUL DIMITRIE BEREA LA MADRID

În ziua de 11 Februarie 1952, compatriotul nostru, pictorul **Dimitrie Berea** a inaugurat o expoziție în marele salon al Cercului de Arte Frumoase din Madrid.

Vernisajul s'a făcut în prezența unui extrem de numeros public format din artiști, intelectuali precum și din cea mai aleasă societate din capitala Spaniei. Un cuvânt introductiv prin care se făcea elogiul pictorului Berea se subliniau în același timp legăturile istorice și spirituale între poporul român și cel spaniol, a fost rostit de **Marchizul de Lozoya,** profesor universitar și fost-timp de 10 ani- Director General al Artelor în Spania.

Prin această expoziție, pictorul Berea vine să confirme în Spania înalta sa categorie artistică pe care critica plastică spaniolă s'a grăbit s'o sublinieze în termenii cei mai elogioși, integrând pe compatriotul nostru în rândul celor mai ilustre figuri ale artei plastice contemporane.

Corespondent

*

CU OCAZIA săptămânii de rugăciuni pentru unirea Bisericilor, Părintele **Pamfil Cârnațiu** a vorbit la Florența, în sala „Capella del Giglio" despre situația Bisericii din România. P. **Alexandru Mircea** a vorbit la Fano cu aceeași ocazie.

ÎN CADRUL aceleași săptămâni de rugăciuni a avut loc la Florența, în 20 Ianuarie, o liturghie solemnă celebrată de Părintele **Vasile Cristea,** în biserica S. Magdalena dei Pazzi, la care au participat, pe lângă Românii din localitate, circa 400 de italieni, dintre care s'au împărtășit aproape 100 persoane. La Sfânta Slujbă s'au făcut rugăciuni speciale pentru toți frații români de suferință și pentru episcopii defuncți Valeriu Traian Frențiu, Vasile Aftenie și Marcu Glaser, care s'au dovedit a fi, prin suferințele și moartea lor, mărturisitori și apărători ai credinței în România. Explicațiile necesare în Urmarea Liturghiei au fost date de Părintele **Pamfil Cârnațiu** venit anume dela Roma. Corul a fost format din elevele italiene dela Institutul Santa Maria degli Angeli, instruite și dirijate de **P. Quirino Ferrarese,** superiorul Asumpționiștilor din Florența. Cu multă recunoștință amintim acest gest din partea Institutului, ale căror eleve nu numai că au învățat cântările noastre românești, dar se și roagă în mod special pentru Țara și Biserica noastră.

ACELAȘI COR a executat, în seara zilei de Trei Ierarhi, un program de cântări religioase românești la „Chiostro Novo", unul din cele mai alese centre de cultură din Florența, iar Profesorul **Caragață** a remarcat, într'o vorbire caldă, caracterul duios al acestor cântări.

P.

«UN PEUPLE NÉ CHRÉTIEN»

L'INDIVIDU, LE PEUPLE' L'EGLISE

II

par

Frédéric TAILLIEZ

Lorsque des historiens comme Nicolas Iorga, dans des Manuels d'Histoire Ecclésiastique des Roumains, à l'usage même des séminaires et des futurs prêtres nous font la description d'un christianisme populaire sans guère d'organisation ni hiérarchie, un christianisme du peuple avec de petites églises, de bois et quelques braves moines sans évêques, et, l'on dirait sans Eglise — le tableau n'est pas totalement faux ou erroné pour l'époque du moyen-âge, le début surtout, spécialement pour la région norddanubienne.

Mais d'abord il faut reconnaître que ce christianisme, populaire et anorganique en une certaine mesure, a sa base et sa source dans le christianisme ecclésial (bisericał?), dans le christianisme „catholique" et orthodoxe de l'antique chrétienté.

Il n'est point sûr que le terme de païen, păgân: **paganus**, se réfère aux paysans tardivement christianisés. Mais il est sur que le messianisme des paysans galiléens (en heurt dès les Synoptiques et Saint Jean avec ces Messieurs de la Judée et de la capitale: **Judaei**) est devenu dès le début une religion écuménique enracinée dans les villes: Jérusalem, Damas, Césarée et Antioche; Ephèse, Salonique, Corinthe et Rome.

Pour les Roumains du nord du Danube la thèse générale en occident était et est à peu près restée qu'ils proviennent, qu'ils viennent avec les bergers et leurs troupeaux, du sud du Danube. Ainsi posée, je pense que la thèse est fausse. Les „Daco-Roumains" comme on dit en linguistique, c. a. d. les Roumains de Roumanie parlent une autre langue roumaine que les Macédo-Roumains. Mais il faut dire qu'un élément essentiel pour les Roumains du Nord a été les Romains de la ligne du Danube, pour le facteur démographique et surtout pour le facteur culturel, spécialement la langue elle même et le christianisme.

Même pour les futurs français de la Gaule romaine l'on a dit que leur latinisation leur romanisation définitive s'est faite avec la prédication du christianisme dans les campagnes, généralisée par la vie apostolique de Saint Martin de Tours, le grand saint de Pannonie, frère des Romans ou Roumains de Sirmium.

Pour la population illyro-thrace des Balkans la chose a été dite explicitement par les contemporains: Saint Paulin de Nole célébrant Saint Nicetas de Remesiana (ou songe à René Bazin faisant connaître le Père de Foucault): l'évêque missionnaire de Remesiana apprenant aux Besses à **laudare Christum corde romano.**

Pour les autochtones latinisés ou les colons restés au nord du danube — où je ne pense pas que soit jamais allé Saint Nicéta de Remesiana — le christianisme se sera établi par une incessante influence venue de la ligne du Danube.

Et ainsi s'est fixé le type d'une population romane balcano-carpatique qui s'est imposé d'abord sur place aux „barbares" indigènes puis, dans une certaine mesure, ensuite, aux barbares envahisseurs. Certainement, des évêchés danubiens sont venus des prêtres. Nous avons vu que se sont établis des moines, sûrement avec des prêtres aussi avec eux. Il est curieux et intéressant que l'Eglise organisée avec des Evêques, sur les terres roumaines, est venue d'abord de Rome et de l'occident latin, habitué à s'organiser — et à se débrouiller, avec ou sans l'état, dès l'âge de l'invasion franque. Les premiers évêchés sinon les premiers évêques viennent à l'époque où le grand Saint Dominique songeait à partir en personne pour la Dacie, pour la conversion des Coumans; les premiers évêchés, latins, viennent à l'époque où les Hongrois n'ont pas écouté le pape qui leur demandait des évêques de rite grec pour les Roumains, restant entendu qu'ils seraient soumis aux évêques latins locaux, selon la discipline imaginée pour la situation politique créée, plus au sud, par la IVme Croisade.

Au nord du Danube, les premiers hongrois, au XI siècle, dont descendra Sharolt, la mère du roi Saint Etienne I, allaient recevoir le baptême et les rites grecs, chez l'évêque de Vidin — et les indigènes ou autochtones sûrement aussi, avec eux.

La lettre célèbre du pape Grégoire IX au roi Bela IV en 1234 appelle „pseudo-episcopi" ces évêques sans siège fixe qui parcouraient alors le sud de la Transilvanie, venus sans doute, de l'Empire valacco-bulgare du sud. Giurescu s'indigne du terme. Mais nous voyons que Nicolas Iorga, avec sa nature sereine d'historien, donne raison, en somme, au pape en comparant ces évêques sans évêches avec les premiers évêques de Moldavie en lutte avec la Patriarchie de Tsarigrad à la veille de l'an 1400.

C'est cette longue période de christianisation non systématique ou non organisée du peuple roumain au nord du Danube qui a rendu possible cette compénétration et fusion des croyances chrétiennes, où les éléments de littérature populaire ont du vennir un peu plus tard, avec le trésor ancestral de la tradition préethnique — la lore primitive — qui a produit l'un des folklores les plus importants et la puis intéressants de l'Europe. Il y a sans doute une lointaine ressemblance qu'on aurait tort de trop presser avec la dvoe vérie „la double croyance" des Russes. Mais les maîtres actuels de la littérature roumaine ont eu raison de réagir fortement contre la tendance, de Hasdeu à Iorga, de trouver chez les Roumains une création religieuse de l'Europe du sud-est à fondements bogomiles. Il s'agit uniquement pour l'ensemble, d'une réinterprétation chrétienne de thèmes, de données et de coûtumes — **datelor şi datinelor** — ancestrales et préchrétiennes. Je n'insiste pas sur la question du passage du rite latin primitif, d'une époque ou, en dehors de la langue, les rites n'étaient pas tellement différenciés, au rite bizantin: je pense que la chose s'est faite progressivement, bien avant la conversion des Bulgares, avec la destruction par les invasions slaves de toutes les villes militaires et épiscopales et avec l'annexion de ce qui restait de ces territoires de l'Illyricum oriental à la jurisdiction de Constantinople par les empereurs iconoclastes en lutte avec Rome. Quant au rite slave, avec les Saints Cyrille et Méthode amis ou du moins compatriotes et compagnons de Photius, et fidèles loyaux de Rome, il a été un grand vêtement liturgique béni par les deux Eglises qui a servi d'abri, et d'expression, à l'âme roumaine pendant une époque marâtre plus encore qu'obscure.

Observons sulement que ce christianisme et ce rite dont la formation a été la formation même et la concrétion, — **închegarea** — du peuple roumain, s'est lié à sa nature. Et le premier jésuite qui a mis le pied en Ardeal, Padre Possevino s'est étonné de cet attachement indéracinable des Valaques à leur rite.

Partout à la campagne, unis ou orthodoxes en Ardeal, tout le peuple ne fait qu'un avec ses prêtres: cu **popchii noştri.** Tous savent et sentent que leur religion, leur „loi" est quelque chose de réel autor d'eux qui les lie entre eux et avec Dieu.

Et ils ont raison. C'est cela L'Eglise du Christ, le peuple de la Nouvelle Alliance. Nous voyons cette armée, peuple et clergé, hiérarchie, constituée tout entière dès l'épitre du Pape Saint Clément vers l'an 100, dèsles lettres de Saint Ignace d'Antioche, martyr à Rome, vers l'an 114, à l'occasion du triomphe de Trajan dans les guerres daciques.

Dans cette armée de l'Eglise, la religion du Christ est proposée et reçue, respirée et vécue d'une manière humaine, en même temps que l'activité personnelle de chacun à son poste, et comme un prolongement des conditions de la nature qui prépare et conditionne, la Vie. Le „Pasteur" d'Hermas — Hermas, frère du pape Pie I, un illyrien—nous dit que la création a été faite pour l'Eglise. L'Eglise, cette route divine vers Dieu est une nouvelle création du Créateur dans le cadre même de la création où tout est pensé et voulu — **menit** — pour nous conduire vers Lui. C'est bien certain, la proportion de l'élément personnel et de l'élément social, solidarité, a beaucoup varié selon les temps et les lieux dans le Christianisme. Et l'on a voulu opposer l'activisme occidental au mysticisme de l'Orient. Mais le fait même que l'on a pu aller leur trouver des prototypes respectifs dans Saint Paul et Saint Jean à l'époque apostolique même, montre qu'il s'agit ici uniquement de nuances de familles d'esprit dans le sein de la même grande famille chrétienne universelle, „catholique", nuances qui ne devraient pas et ne doivent pas creuser le fossé des frontières entre protestants, catholique et orthodoxes.

Le christianisme est individuel et social parce que ainsi est la nature de l'homme: **creavit Deus Hominem . . . creavit eos.** (I, 27). Le Sauveur a fait son Eglise comme le Créateur a fait le monde, puisque le monde et la nature ont été faits pour la Grâce. Après la crise — accès et excès — de l'idéalisme cérébral et individuel, la pensée moderne en revient a reconnditre que pensée, la science et toute la connaissance humaine est sociale. Tout ce que je sais et ce que je crois, je le dois pour une partie essentielle aux autres. Etre homme signifie être disciple. Je ne croirais pas en Dieu — au moins comme j'y crois — je ne croirais pas dans le Christ si je n'avais trouvé cette croyance autour de moi chez Pierre ou chez Paul, chez mon père ou chez mes frères; chez ma mère, d'abord, évidemment.

Un poète espagnol moderne disait: J'ai pris ma tradition sur mes épaules et je suis parti de l'avant".

La seule chose précise et positive que nous pouvons noter pour cette heure actuelle que nous a donné à vivre la providence du Père du Ciel, à cette époque de persécution comme celle de la première Eglise, où le totalitarisme social emploie pour briser l'individu et la personne libre les systèmes les plus raffinés d'analyse individualiste, c'est que pour le chrétien et pour le roumain, maintenant, l'imperatif de l'heure, **porunca timpului ou cerinţa vremii,** veut que nous transformions toujours plus notre christianisme quelque peu traditionnel, habitudinaire, en une croyance plus personnelle et assimilée, **mai însuşită,** pour lutte personelle contre la guerre géante des démolisseurs, et que nous cherchions avec plus d'humilité, plus de foi et de fidélité, les voies vraies, la Voie vraie de Dieu, pour recevoir de Lui ce qui vient de Lui, notre victoire et notre salut — nôtres, au pluriel — notre salut individuel et celui du peuple chrétien, de la nation chrétienne, qui est nôtre. Parce qu'elle aussi nous a été pensée et voulue, **menită,** pour nous, par Dieu, dans cette même solidarité des choses humaines dans les quelles il s'est abaissé, dans la quelle il est descendu quand il s'est fait homme comme nous, pour nous, dans la nuit de Noël, **în noaptea ceea de Crăciun . . .**

Rome, été 1951

„BISERICA" ŞI ORIGINEA CREŞTINISMULUI NOSTRU

e mai probabil, ca el să fi fost dobândit în urma influenţii termenului ecclesia, care însemna tocmai „adunare de credincioşi" şi numai figurat **(metonymice)** „locaş de închinare"[8]. În unele texte medievale apare clar această netă distincţie în expresia **basilica ecclesiae**[9]. Cu alte cuvinte noi credem că, în urma unei prime convieţuri cu **ecclesia, basilica** primi dela aceasta sensul de „adunare, comunitate", care-i era propriu, şi îi dă la rându-i sensul de „edificiu" pe care ea il poseda dela început. Procesul semantic a fost, aşadar, dublu şi el trebue să se fi produs destul de timpuriu, dacă dejà în Sf. Augustin sincretismul amintit este înfăptuit.

În cazul acesta, noi am avea în Dacia ultimele iradieri ale influenţii termenului **ecclesia,** care, impunându-se cu propriul lui semantism în unde concentrice, ajunge astfel şi pe malurile Dunării, fără însă a reuşi să se substituie, şi material, termenului **basilica,** ce avea acum rădăcini puternice pe aceste meleaguri.

Ca încheiere putem afirma că inscripţia dela Biertan (Transilvania): **Ego Zenovius** (sau mai degrabă **Ego Zeno vivus,** în care poziţie **vivus** apare în atâtea alte inscripţii latine?) **votum posui,** cu crisma postconstantiniană, vine aşadar, să documenteze şi materialmente o realitate pe care lingvistica o atestă pentru un stadiu anterior. Nu numai că latinitatea Creştinismului nostru originar nu poate fi pus de nimeni la îndoială, dar mai mult, pe întreaga arie a romanităţii creştine, Creştinismul român revelat de termenul **biserică** reprezintă un strat mai vechiu, încă ne acoperit de undele stadiului ulterior, care, pornind cu inovaţia **ecclesia** dela centru, invadează restul întregii latinităţi.

D. ST. MARIN

1) V. C. Daicoviciu, **La Transilvania nell' antichita,** Bucarest, 1943, p. 136 seg.

2) **Ibid.,** p. 191.

3) Descendenţii din **basilica** sunt citaţi de W. Meyer-Lübke, **Romanisches etymologisches Wörterbuch,** III. Auflage, Heidelberg, 1935, 972.

4) Din figura schematica prezentata de el la p. citata.

5) V. descendenţii respectivi in W. Meyer-Lübke **op. cit.,** 2823.

6) Cfr. **Saggi di linguistica spaziale,** Torino, 1945, p. 143.

7) V. W. Meyer-Lübke, **op. cit.,** 2823.

8) V. **Thesaurus Linguae L.,** V, 2, fasc. 1 (1931), s. v. **ecclesia** coll. 32 seg., E. A. Ernout si A. Meillet, **Dictionnaire etymologique de la langue latine,** III. edit., 1951, I, s. v. **ecclesia** si, respectiv, **basilica.**

9) **Thesaurus** cit., II. 1. coll. 1761, s. v. **basilica;** Du Cange, **Glossarium mediae et infimae Latinitatis,** s. v. **basilica.**

COTRUŞ, TRUBADUR SPANIOL

sică, pe care în secolul trecut o deţinuse şi Alecsandri: „Indiscutibil, spune Blanes, de nu cumva cel mai mare poet contemporan epic al latinităţii, poetul român Aron Cotruş este cel mai **reprezentativ** al tremendelor zile pe care le trăieşte Europa". Vei adăoga că totodată, transformându-şi misiunea de ambasador politic în istorică misiune culturală, rapsodul carpatic crează tipul noului trubadur, refugiat, cântăreţ al destinului naţional şi-al demnităţii umane, al muncii productive, lămuritor al trecutului şi scrutator al viitorului, care omagiază un ideal politic, celebrat cu energice accente lirice, stil perfect şi elegant. Ca amploare, conştiinţă şi artă, ţi se pare că **Vintilă Horia,** apoi **Nicolae Caranica, Alexandru Gregorian, Vasile Posteucă,** etc., s'ar încadra deplin în această mişcare. Marele poet şi critic de expresie José Camon Aznar, în impunătorul săptămânal **El Espanol** din 6 Aprilie 1946, în marginea unui fragment din **Rapsodia ibérica,** notează că identificarea poetului cu aspiraţiile şi vicisitudinile neamului, exprimarea acestei spiritualităţi colective în care dispar pasiunile personale sau de partid, formează caracteristica semnificativă a noului trubadurism. „E unul din cazurile cele mai geniale de inhibiţie a intimităţii intranscendente", spune stilistul spre a defini opera marelui nostru deschizător de epocă: „Este opera lui Cotruş o poezie vulturească, prin care cu anevoie ai stabili profilul emotiv individual. Înfăşurat într'o mantă de foc, cu fruntea de stâncă şi gura profetică, cuvintele sale şi le însuşesc, ca Tablă a Legii, ginturile fără origine şi oamenii scufundaţi în anonimatul aceleiaşi dureri" (eseu reprodus în A. Cotruş, **Poemas,** Madrid, 1951, pp. 40-46, cfr. pp. 44-45), înfăţişare desemnată chiar în prologul poemului, pe care reducându-l în limba originală, observi că versurile se înmănunchiază uneori dela sine în rimă, ceeace indică muzicalitatea iniţială, desigur schimbată din plin, după exigenţele iberice:

Din porţile dacice dinspre soare-răsare,
de departe, foarte departe,
de dincolo de viaţă şi moarte,
din mii şi mii de piscuri,
ca un păstor,
cu glugă de nea şi furtună,
cu căutătura nebună,
cu aripi la mâni şi picioare,
cobor, cobor,
fără zor,
pe liniştitele plaiuri de soare,
pe schimbătoare covoare
de fulgere şi neguri,
pe cărări fără număr,
cu puşca nenorocului care-mi saltă la umăr,
cu ţundra de secoli aprinsă pe umăr
şi cu legenda trecutului care vine
ca o nesfârşită iarnă spre mine.

Cu unele excepţii, rima îţi pică în condei din senin, astfel că, în pofida epigramei lui Goethe care vizează pe versificatorii covârşiţi de vreo atmosferă literară, ai avea cuvânt „schon Dichter zu sein", dacă rima ar constitui meritul de seamă şi dacă n'ar fi postulată de corespondentele avute la început. Însuşi Cotruş, căruia nu-i stau ascunse sugestivele şi finele descoperiri muzicale explotate în terţine, strofe de 4-5 şi chiar 6 versuri, ştiind să te uluiască până şi cu magia poeziilor monorimice, spre a nu aminti decât în treacăt de cuceritele-i armonii interne, numai aparent face uz de rima comună şi repetată până la manierism, căci, ca şi retorismul inerent poeziei patriotice, împreunările de cuvinte şi verva se anulează în vijelioasele parabole ce-i încheie măiestrit colcăitoarele stări sufleteşti, ca într'un grup michelangiolesc unde tehnicienii şi iloţii îşi mai îngăduie să caute urmele dălţii. Te pironesc locului doar privirile Hermesului din epoca atomică, „cu gluga de nea şi furtună", „cu aripi la mâni şi picioare", „cu puşca nenorocului . . . la umăr", „cu ţundra de secoli aprinsă pe umăr", aşa ca la aviatorul Bâzu Cantacuzino scăpat în Italia din stepele Rusiei şi din stepele ce-au năvălit în spiritul valah, Hermes trubadur care aude argentinienii fioroşi bizonţi ai eternităţii şi agitatele talazuri ale Mării Negre, unde a suferit bătrânul Ovidiu, relegat, întemeietorul fără sceptru al spiritualităţii române, şi-ţi desleagă epopeea războiului pierdut de învinşi şi de învingători spre lăfăirea barbariei şirete şi spre confuzia hotarelor politice şi morale. Iată deci imaginea întraripată a crainicului omeniei pălmuite, mesagerul fără diplomaţie, nici propagandă, al civilizaţiei sfărâmate, trubadurul noului ev. Expresia de religioasă evocare **calvo romero** (pelegrin pleşuv) e atât de sugestivă, fie pentru înfăţişarea statuară a autorului, cât şi pentru surghiuniţii români, ajunşi a doua oară români, tocmai prin apelativul **romero şi romeo,** „romeu", pribeag la locurile sfinte.

Din economie de spaţiu, ţii să aminteşti măcar episoadele ce interesează spaniolismele cotruşiene. Apropiind soarta istorică a României de cea a Spaniei, rapsodul evocă evoluţia poporului iber, din anticitate, când în peninsula triangulară „ca în stâncă vie, gândirea lui Seneca se'ncheagă" şi continuând cu vitejiile lui Cid, cu decadenţa până la Ferdinand şi Isabela, cu descoperirea Americei de Columb, cu colonizarea acesteia, spre a se opri asupra creaţiei spanice în limbă, gândire, civilizaţie şi religie, ca, după elogiul lui Carol Quintul, să glorifice America spaniolă cu producţiunea şi civilizaţia sa, să mediteze asupra spaniolităţii şi universului spaniol, dând voce sângelui, a cărui însemnătate îi smulge, de mai multe ori, adânci şi artistice accente lirice:

În vechiul sânge, aur ce nu minte,
creşte fără încetare peste hău şi hău
— peren, invizibil curcubeu —
izvorând din eternitatea noastră fierbinte,
din străvechi şi chinuite zăcăminte,
din toate apele amintirii,
care din adâncul adâncului ni-l lăsară
sufletul dacului Decebal şi-al mândrului iber
Viriat.

Poezia nobleţei creatoare şi fineţei de simţire pe care o alimentează sângele merită toată atenţia pentru puternica transfigurare ce leagă umanitatea de acest neostoit fluviu istoric, vărsat, fără cruţare în numele unei suspinate păci:

Ah, sângele, Iberie, sângele
învinge urile, potrivniciile, distanţele!
Sângele e armă
ce frământă, răscoală, sfarmă
şi, ca'ntr'un ascuns joc,
îşi trage, de-a mirarea, viaţa iar la loc.
Are soarta grâului ce ne'nvaţă
că'n întunerec i-l dai să moară
spre-a învia şi rodi iară,
şi, astfel, în veci de veci, fără'ncetare,
călcând cu viaţă pre moarte
şi cu moarte călcând, ca pe cai de ceaţă,
peste trecut şi peste viaţă.

Creşte ziua de azi şi'n mâne se toarnă:
Nil cu ape de aur în deşertul arid şi ars . . .
Ducem spre nenumărate morţi şi'nvieri
diluviul zilelor de azi şi de ieri.
Ca prelungite chemări de corn
care, plecând dela tine, spre tine iar vin:
undele, vânturile de-aiurea te'ntoarnă,
fără astâmpăr te strigă, te'ntoarnă,
Iberie, Iberie, argonaut divin!

Amintirea istorică, devenită — pe aripi istorice şi tradiţionale, prin simpatie şi identificare cu trecutul — memorie personală la Pillat, Crainic, Arghezi, Rebreanu, etc., de data aceasta apare cu mult mai concretă, fiind purtată de mareea sângelui, care, după legea vorbei adânci, nu se face apă.

PETRU IROAIE

CĂRŢI

TRAIAN POPESCU, **Liturghia Sf. Ioan Chrisostomul.** Lucrare scrisă şi multiplicată, după originalul compozitorului, de Părintele **Vasile Zăpârţan,** cu aprobarea superiorilor bisericii. Paris 1951.

„Lucrarea de faţă -scrie autorul în prefaţă- este ecoul dorinţelor repetate ale comunităţii româneşti de peste hotare, lipsite -aproape totalmente- de o podoabă necesară maiestăţii cultului divin. Ea prezintă două aspecte; şi anume:

a) Redarea cât mai fidelă a felului în care Poporul Românesc a deprins, de veacuri, să preamărească pe Cel Atotputernic în sfânt locaşul său.

b) Adaptarea acestui fel de cântare nevoilor spirituale ale poporului credincios şi tehnicei muzicale moderne.

Corul dirijat de Domnul Traian Popescu a avut un deosebit succes la toate manifestaţiile religioase din Franţa, începând cu marele festival internaţional din Besançon.

P.

INFORMAŢIUNI

DELA RADIO VATICAN

Guvernul comunist din R.P.R. a provocat o mişcare schismatică în sânul bisericii romano-catolice din România, prin adunarea dela Târgu-Mureş, din 27 Aprilie 1950, când s'a constituit Comitetul Catolic de acţiune, în frunte cu Agotha Andrei. Sf. Scaun a excomunicat imediat pe Agotha Andrei şi pe succesorul acestuia Andrei-Aron Despina. Mai târziu, Sfânta Congregaţie a Conciliului a dat un nou decret (în 16 Ianuarie 1952) prin care a fost excomunicat Traian Iovanelli, care fusese ales, în 15 Aprilie 1951, Vicar al Bucureştilor. Pentru a da o formă juridică încercărilor de schismă şi a împinge toată Biserica romano-catolică în această direcţie, Guvernul bolşevic a redactat Statute speciale, care „regulează" în sens anticreştin activitatea întregii biserici, obligând pe toţi preoţii să le semneze.

Postul de Radio Vatican a transmis în româneşte un comunicat, în patru emisiuni succesive, în care îndeamnă pe preoţi să reziste cu orice preţ acestei ingerenţe a Statului în drepturile Bisericii, şi să nu semneze.

„Chestiunea statutelor -spune comunicatul- trece chiar şi peste competinţa Episcopilor şi cu atât mai mult peste aceea a simplilor preoţi. Din acest motiv, singurele Statute, care se pot accepta, sunt cele prezentate la timpul lor de către episcopii români, cu aprobarea Autorităţii bisericeşti competente în materie . . . Preoţii români, care au dat de atâtea ori dovezi luminoase de perseverantă şi curaj, nu se vor lăsa seduşi nici de minciuni, nici de intimidări, având siguranţa că sunt sprijiniţi de rugăciunea tuturor credincioşilor din lume, care îi privesc cu admiraţie şi cu mândrie, invocând pentru ei dela Dumnezeu mângâiere, tărie şi binecuvântare".

P. C.

*

DUPĂ informaţiile primite, mesagiile de Anul Nou rostite la Radio Roma de Părintele **Dr. Gheorghe Cosma** şi Prof. **Emil Panaitescu** au fost ascultate în multe părţi ale ţării.

*

CU OCAZIA săptămânii de rugăciuni pentru unirea Bisericilor Părintele **Dr. Petre Popescu** a făcut un emoţionant apel, în **Candela** Bisericii Ortodoxe Române din Montreal, pentru unirea tuturor creştinilor, terminând cu un fragment dintr'o frumoasă rugăciune, alcătuită în acest scop.

*

DUMINECĂ, 17 Februarie, a avut loc la Roma hirotonirea întru preot a Diaconului **Vasile Bărbat.**

*

IN ZIUA de 12 Februarie, Mons. **Aloisiu Tăutu** a ţinut un serviciu religios la moaştele **Prea Cinstitului Ieremia Valahul.** In aceeaşi zi s'a întrunit, în prezenţa **Eminenţei sale Cardinalului Eugeniu Tisserant**, comisia antepreparatorie pentru a se pronunţa asupra eroicităţii virtuţilor lui Ieremia Valahul.

*

PĂRINTELE Dr. Florian Müller a vizitat, la sfârşitul lui Ianuarie, pe cei 92 refugiaţi din România, care sunt găzduiţi la Trieste, în cele trei lagăre locale: Opicina, San Saba şi Gesuiti. Prin bunăvoinţa Mons. **Harnett**, şeful N.C.W.C-ului local, s'au putut distribui mai multe articole de îmbrăcăminte. Slujba religioasă din 31 Ianuarie şi masa comună oferită de Ajutorul catolic american, a ridicat moralul acestor refugiaţi, care simt nevoia unei asistenţe spirituale şi materiale organizate.

*

LA INCEPUTUL lui Februarie a avut loc la Bari (Italia), în prezenţa Arhiepiscopului, a mai multor autorităţi şi a unui numeros public, o manifestare artistico-culturală, realizată de refugiaţii români din Bari şi Santeramo. S'au recitat poezii de Eminescu şi Alexandri, şi s'au executat cântări naţionale.

Profesorul **Dumitru Marin** a comemorat pe Caragiale, cu ocazia centenarului naşterii sale, după care s'a jucat o scurtă piesă din acest autor.

Luând din nou cuvântul, Prof. Dumitru Marin a ţinut să completeze cunoştinţele unore despre România, vorbind de Unirea Principatelor şi de persecuţia religioasă iniţiată de bolşevici. Arhiepiscopul a mulţumit refugiaţilor pentru buna reuşită, terminând cu un citat din **Rugăciunea** către Preacurata, a lui Mihail Eminescu.

LA GAZZETTA DEL MEZZOGIORNO, din 5 Februarie, a rezervat o frumoasă coloană de cronică acestei manifestaţii româneşti.

P.

Au apărut :

POMPILIU PĂLTĂNEA şi CONSTANTIN ARSENIE, **Almanahul pribegilor români pe anul 1952.** Colecţia „**Grai şi suflet românesc**". Paris 1952. 350 p. (La multiplicator).

*

NEWS from behind the IRON CURTAIN, Revistă lunară publicată de Serviciul de presă al Comitetului Naţional pentru Europa Liberă. Vol. 1, No. 1. New York. January 1952. 32 p.

*

P. BONAVENTURA MORARIU, Fra Geremia Valacco. Ritorno alla fama dopo piu di tre secoli, in Osservatore Romano, 24 Februarie 52.

„Misiunea Catolică Română pentru Europa"

Sfânta Congregaţie pentru Biserica Răsăriteană a dat, în 12 Februarie 1952, următorul

COMUNICAT:

„Cu scopul de a coordona şi potenţia acţiunea de asistenţă desfăşurată, în mai multe părţi ale Europei, pentru binele spiritual şi material al credincioşilor români, care în urma vicisitudinilor orei actuale au părăsit România, acest S. Dicaster a hotărît următoarele:

1) Se înfiinţează o singură „Misiune Catolică Română pentru Europa", care îşi desfăşoară activitatea în favorul cetăţenilor români refugiaţi, care locuesc în Europa.

2) E numit Preşedinte al acestei Misiuni Rev. mul Mons. Ion Kirk şi Vice-Preşedinte, Rev. mul Părinte Octavian Bârlea.

3) Pentru a provedea în mod adecvat nevoilor credincioşilor care trăiesc în diferitele State, se va proceda la desemnarea „Rectorilor" pentru misiunile care se vor constitui în aceste State.

4) Preşedintele şi Vice-Preşedintele sunt însărcinaţi să organizeze, de comun acord, asistenţa morală şi materială a credincioşilor români, folosindu-se de formele şi mijloacele, spirituale şi materiale, pe care le socot mai potrivite.

5) Până la o nouă dispoziţie, Rev. mul Mons. Kirk va avea domiciliul la Madrid (Serrano 30) şi e totodată „Rectorul Misiunii Române în Spania", iar Rev. mul P. Octavian Bârlea va avea domiciliul la Paris (38, rue Ribéra) şi e totodată „Rectorul Misiunii în Franţa".

6) Toţi preacuvioşii preoţi şi credincioşii români pot să se adreseze direct Rev. mului Mons. Kirk şi Rev. mului Părinte Bârlea pentru nevoile lor spirituale sau materiale.

Roma, din Palatul S. Congregaţii pentru Biserica Răsăriteană, la 12 februarie 1952. Eugeniu Card. Tisserant (Secretar), Valerio Valeri (Asesor)."

RELAŢII ROMÂNO-AMERICANE

Pregătirile de proporţii imense ale Statelor Unite pentru înfrângerea comunismului şi eliberarea Europei ne sunt tuturor bine cunoscute. Cu aceste ştiri, transmise regulat de presă şi de radio, cresc zilnic speranţele noastre. Şi ne bucurăm sincer de câte ori aflăm că suferinţele şi jertfa României găsesc ecou puternic în cercurile influente, care au, astăzi, un cuvânt de spus. Serviciul de presă al Comitetului Naţional pentru Europa Liberă a scos în Ianuarie, în limba engleză, întâiul număr din noua revistă: *News from behind the Iron Curtain.* Revista cuprinde ştiri şi scurte comentarii despre toate ţările de subt stăpânire bolşevică din Europa, cu scopul de a le face cunoscute agenţiilor de presă, universităţilor, bisericilor, bibliotecilor şi tuturor centrelor sau grupărilor de persoane, care vreau să cunoască adevărata faţă a comunismului. Cu această revistă va prinde rădăcini mai adânci în opinia publică americană şi cunoaşterea României şi a tragediei noastre. Dealtfel şi în trecut s'a lucrat mult pe acest teren. Intr'un articol din *Osservatore Romano* (16 februarie, 1952), Profesorul *Claudiu Isopescu* a trecut în revistă publicaţiile apărute în România despre America şi cele care s'au scris în Stateles Unite despre România. Numărul lor arată interesul manifestat de ambele părţi. Românii care s'au stabilit încă mai demult în America, devenind cetăţeni apreciaţi ai acestei Puteri şi cei care au avut posibilitatea să emigreze de curând au putut contribui, uneori, nu numai prin scrieri, ci şi prin fapte la adâncirea acestor legături de prietenie.

F. P.

REPARTIŢIE NEDREAPTĂ

Aurel Iliescu, normator la schela din Urlaţi, se întreabă şi răspunde:

„Câţi muncitori scriau la ziarele burgheze? Niciunul! Câţi muncitori din Statele Unite ale Americii pot să scrie la gazetele bancherilor? Şi iată că tocmai imperialiştii au neruşinarea să vorbească de „**drepturile omului**". Şi mai departe: „In ţara noastră nu mai există **dreptul** de a jefui, de a asupri pe muncitori. (Există . . . ladincontra. n. n.). Nu mai are dreptul Rădescu să tragă în muncitori; nu mai are dreptul Vişoianu să facă excrocherii de milioane pe socoteala poporului . . ."

Trebue să recunoaştem că Iliescu are, în parte, dreptate: **numai** subt regimul de democraţie populară (a norodului!) spinarea şi umărul au înlocuit creerul.

LUPTA LUI CARAGIALE

Articolul de fond al ziarului „Scânteia" (Nr. 2240/52) lămureşte membrilor partidului muncitoresc din R.P.R. sensul luptei cu condeiul a nemuritorului Caragiale. După „Scânteia", I. L. Caragiale a scris:

a) **împotriva Americanilor** (în lucrările lui a vorbit de „revolvere", care sunt treburi eminamente americăneşti);

b) **împotriva „haitei cămăşilor verzi"** (a scris, în batjocură, despre „Român verde");

c) **împotriva latinizanţilor** (a biciuit pocirea limbii noastre de origine rusească);

d) **împotriva moşierilor şi chiaburilor** (care „nu citeau niciodată literatură"). Deaceea:

„A pune în lumină opera lui Caragiale însemnează a o curăţi de mânjeala criticii burghezo-moşiereşti".

Bravos! Bravos Naţiune! Vivat Republica!

INTERPRETUL SENTIMENTELOR POPORULUI ROMÂN

Pravda, din 8 Ianuarie 52 publică, subt semnătura lui A. Anisimov „maestru emerit al artei din R.S.F.S.R.", o dare de seamă asupra concertelor date la Moskva de două „colective" româneşti (Barbu Lăutaru şi Ansamblul de Dansuri U.T.M.R.) subt conducerea compozitorului Sabin Drăgoi şi a dirijorului-şef Nicu Stănescu.

Dintre compoziţii este remarcată: **Colo noaptea'n zare (de Matei Socor)** „în care sunt redate sentimentele de dragoste fierbinte ale poporului român faţă de tovarăşul Stalin". Anisimov citează versurile:

„Câte stele suie noaptea peste lume,
cum e steaua roşie e vremea? Spune!
Printrea atâţia oameni, cine-i, oare, cine,
mai aproape'n inimi, Stalin, decât tine!"

Câtă nepovestită durere nu va fi muncit sufletul bietului Sabin Drăgoi la dădăcirea inepţiilor populăreşti ale socorilor interpreţi ai sufletului românesc!

ger

„AMBASADORII ŢĂRII"

lor de valoare, care — în ciuda circumstanţelor grele, comune tuturor — au reuşit să realizeze concret, într'o formă sau alta, o muncă constructivă. La construirea ţării de mâine vor lua parte îndeosebi aceşti oameni pregătiţi şi încercaţi, care ştiind să se impună astăzi printre străini, vor putea cu atât mai mult să producă, mâine, la ei acasă. Studenţii care au trecut peste greutăţi de neînvins pentru a obţine diploma, specialiştii care s'au introdus oficial în felurite ramuri de activitate ale diferitelor ţări şi au învăţat noi metode de lucru, comercianţii şi industriaşii care au ţinut piept concurenţei cu puţinele mijloace avute la dispoziţie, inginerii care au ajuns asistenţi universitari şi oameni căutaţi în fabrici, scriitorii care au făcut cunoscut numele de român, bolnavii care au exercitat mai mult ca ceilalţi puterea de jertfă, aceştia ne reprezintă azi ţara — ambasadori reali, acreditaţi prin ţinuta lor — şi sunt rezervele de energie morală şi intelectuală pe care poate conta România de mâine. Iar dacă cineva e încredinţat, în condiţiile sale proprii de vieaţă, că pentru a-şi potenţa capitalul de energie şi spiritul de jertfă ar fi bine să plece într'o ţară mai îndepărtată, plecarea lui în Indonesia ori la capătul lumii nu poate fi o pierdere, ci un câştig real pentru comunitatea românească.

FLAVIU POPAN

VISAGES DE LA ROUMANIE ANCIENNE ET CONTEMPORAINE

Et tandis que je regardais, un peu ahurie, toutes ces images, si différentes, le prof. Jorga me dit:

— Voyez-vous: chacun de ces artistes a peint le Christ tel qu'il pouvait se l'imaginer. Et chacun avait raison. Parce que le Christ est à tous et comprend tout et tous. Et dans chacune de ses images il y a un peu de Lui-même.

Puis il ajouta avec un sourire qui n'était qu'à lui:

— Mais si j'avais un grand péché à me faire pardonner, j'irais prier le Christ tzigane, car Il doit être le plus indulgent.

MARYA KASTERSKA

DIN ROMA

Preoţii români din Roma s'au întrunit, Sâmbătă 23 Februarie, în prezenţa Arhiepiscopului Gerard O'Hara, fost Regent al Nunţiaturii din Bucureşti şi actual Nunţiu în Irlanda, pentru a lua act de hotărîrea Sacrei Congregaţii pentru Biserica Răsăriteană privitor la înfiinţarea Misiunii Române din Europa de Vest. Cu această ocazie Mons. O'Hara a rostit o mişcătoare cuvântare în care a evocat suferinţele şi sacrificiul celor persecutaţi pentru credinţă. Am avut ocazia — declară Excelenţa Sa- să cunosc frumuseţile României şi valorile poporului român şi am admirat cu întreaga lume creştină spiritul de sacrificiu al eroilor credinţei din România. A fost pentru mine şi pentru colaboratorii mei, Mons. Guido del Mestri şi Mons. Kirk, una din cele mai triste zile — sau aş putea spune: cea mai tristă zi din vieaţa mea — ziua în care am fost siliţi să părăsim România, expulsaţi de Guvernul comunist. Pentru noi a fost o umilire faptul că n'am putut rămânea împreună cu persecutaţii în temniţele comuniste. In România -a adăugat apoi Mons. O'Hara- există o intensă trăire a vieţii creştine şi o mare simpatie faţă de Biserică. Mâine, când va trece furtuna persecuţiei, poate mulţi vor dori să devină fii buni ai Bisericii lui Hristos şi trebue să fie mulţi muncitori care să lucreze în acest vast şi rodnic ogor al Domnului. De aceea, Eminenţa Sa Card. Tisserant, care preţueşte atâta pe Români, a dispus să fie reorganizată asistenţa refugiaţilor români din Europa Occidentală.

Mons. Aloisiu Tăutu, Rectorul Bisericii Române din Roma, a răspuns Monseniorului O'Hara, exprimând, în numele clerului român, cele mai alese sentimente de recunoştinţă pentru tot ce înaltul Prelat a făcut pentru Biserica din România şi făcând, apoi, cele mai bune urări de succes Mons. Kirk şi Bârlea, în misiunea care le-a fost încredinţată, asigurându-i că toţi preoţii români vor sta alături de capii Misiunii. A luat apoi cuvântul Mons. Albert Canestri, marele prieten al Românilor, care a exprimat în cuvinte convingătoare încrederea că Biserica din România, deşi se pare că a fost înmormântată de prigonitori, totuşi va ieşi învingătoare cum a ieşit Isus din mormânt, în ziua învierii.

Coresp.

*

PĂRINTELE L. BARRAL, fostul provincial al călugărilor asumpţionişti din România, a ţinut în anii 1950-1 peste 100 conferinţe asupra situaţiei din ţară. Cea mai mare parte a conferinţelor a avut loc în Franţa, apoi în Olanda, Jordania, Israel, Liban şi Egipt, afirmându-se de pretutindeni un curent de simpatie pentru fraţii noştri în suferinţă. Astfel, în multe comunităţi religioase s'a introdus o zi pe săptămână de împărtăşanie şi rugăciune pentru ei, iar în unele institute de fete se fac cuminecări zilnice în acest scop.

PĂRINTELE MERCKX, care a muncit în România 25 ani, a cutreerat întreaga Belgie, ţinând 60 de conferinţe în toate centrele mai importante (Bruxelles, Louvain, Brugge, Anvers, Namur, etc.). A vorbit îndeosebi în şcoli, în cercuri universitare, în colegii şi mânăstiri, fiind ascultat în total de circa 25 mii auditori. Subiectul conferinţelor: **„Le vrai visage de la Roumanie".**

S'au format şi aci centre de rugăciuni pentru România (Liege, Verviers, Charleroi), iar o tânără de 28 ani, bolnavă greu, şi-a oferit vieaţa cu suferinţele ei lui Dumnezeu, pentru Ţara noastră.

*

DE CE NU LE DĂ DRUMUL

Strâns cu uşa de întrebările puse de conaţionalii săi cu privire la demersul pe care, în numele **păcii** şi în numele **umanităţii**, ar fi trebuit să-l facă pe lângă Stalin în chestiunea gravă a soldaţilor germani ţinuţi astăzi în robie muscălească, Pastorul Niemöller a răspuns -fără teamă de mânia lui Dumnezeu- că Ruşii nu pot libera pe aceşti soldaţi pentrucă **„în mai puţin de trei luni de zile să-i vadă întorcându-se în Rusia în uniformă americană".**

Dacă însă Germanii ar alunga pe Americani de pe pământul lor, atunci Iosif Vissarionovici (de duhul păcii duhnitor) nu numai că le-ar trimite acasă pe toţi soldaţii lor, dar ar mai trimite şi dela el câteva sute de mii de soldaţi moscali. Ca să închidă odată gura (la propriu) tuturor bârfitorilor.

EROARE CU TÂLC

Echo der Woche (Jahrg. 1952/Nr. 4) publică, subt titlul **„Das Land des Schreckens-Rumänien. Petroleumland ohne Petrol, Agrarland ohne Lebensmittel"**, un lung reportaj asupra situaţiei din Ţara robită. Reportajul, trimis din Bucureşti, zugrăveşte nenorocirea în care se zbat fraţii noştri. Pentru documentarea Apusului, prea puţin cunoscător în trebile sud-estului european, reportajul a fost împodobit cu un clişeu reprezentând un . . . Român în port ţărănesc. Legenda: **„Nationaltrachten nicht mehr erwünscht".**

Luând eu bine seama la înfloraturile „cikoşului" prins huszăreşte peste piept, la cravata (cu ac!), la pălăria mândră şi la viteazul chimir, adusu-mi-am aminte de povestea cu portretul răposatului Janos, zugrăvit de pictor după indicaţiile sumare ale fiului Istvan (pălărie verde cu pană, vitéz, musteaţă lungă răsucită cu slană). In faţa portretului născătorului său, Istvan n'a putut să nu dea glas mirării pentru „schimbarea" la chip a ălui bătrân, numai în 3 săptămâni de zile!

Cu gândul la mirarea lui Istvan, zis-am în inima mea: **sărmană ţundră românească, tare te-ai mai ungurit decând nu te-am mai văzut!**

G. R.

ÎNDREPTAR apare odată pe lună. Redacţia şi Administraţia: Dr. Flaviu Popan, München 5, Kapuzinerstraße 38. DEUTSCHLAND, US-ZONE.